

Sacos förslag för fler akademiker i arbete

Pandemin har belyst svagheter på arbetsmarknaden och i vårt utbildningssystem. Nu krävs åtgärder för att få fler akademiker i arbete. Saco har tagit fram flera förslag för att förbättra inträdet och matchningen på arbetsmarknaden för akademiker.

Covid-19 har haft en kraftig negativ effekt på arbetsmarknaden med ett högt antal varsel och arbetstillfällen som har försvunnit i takt med ökade åtgärder för att minska smittspridningen. Arbetslösheten har slagit hårt mot flera grupper av arbetstagare inom flera branscher och sektorer.

Besöksnäringen, transportsektorn och detaljhandeln är de sektorer som drabbats hårdast i den inledande delen av pandemin. Även tillverkningsindustrin har drabbats på grund av nedstängningar i andra länder vilket skapat hinder i leverantörskedjorna och efterfrågan har även minskat, i juni 2020 var 15 procent av de som varslats om uppsägning kopplade till industrin.

Arbetslösheten har slagit brett mot akademiker

Personer med högre utbildning och lång arbetslivserfarenhet brukar generellt drabbas i mindre utsträckning än andra grupper i samhället av arbetslöshet. Men det betyder inte att akademiker är skyddade från den arbetslöshet som nu drabbar många. Redan nu kan vi se att vi har en hög arbetslöshet som slagit brett mot många akademikeryrken. Om de varsel som lades under våren verkställs under hösten kommer arbetslösheten öka ytterligare.

Hur omfattande och långvarig krisen blir är väldigt osäkert då mycket är beroende av hur smittspridningen ökar under hösten, i Sverige, i Europa och i resten av världen.

Däremot kan vi nog anta att många unga nyexaminerade akademiker kommer ha det svårare att ta sig in på arbetsmarknaden och få en bra start på sina arbetsliv. Vi kan även se att äldre akademiker utan rätt kompetens nu riskerar att slås ut från arbetsmarknaden.

Det kommer vara färre som försörjer fler

Den demografiska utvecklingen innebär att allt fler ska försörjas av allt färre, andelen äldre ökar på grund av att vi lever längre. Välfärdstjänster tenderar även att bli relativt dyrare att producera över tid eftersom det är svårare att öka produktiviteten i denna sektor, jämfört med andra delar av ekonomin. I takt med att den generella materiella standarden ökar så ökar efterfrågan på välfärdstjänster.

Även med de oklara utgångarna av pandemins påverkan behövs all arbetskraft i Sverige. Det är därför viktigt att nyexaminerade akademiker snabbt kommer in på arbetsmarknaden och äldre ges

möjligheter att arbeta långt upp i åldrarna. Äldres arbetslivserfarenhet är en tillgång och gör att yngre snabbt lärs upp på jobbet.

Arbetslöshet bland akademiker

I slutet av juli var drygt 111 000 personer med minst två års eftergymnasial utbildning öppet arbetslösa eller i arbetsmarknadsprogram enligt statistik från Arbetsförmedlingen. Det motsvarar ca 6,1% av akademikerna med minst två års eftergymnasial utbildning. En ökning med ca 1,7 procentenheter jämfört med juli ifjol. Av de 6,1 procenten var ca 4,3 procentenheter öppet arbetslösa och övriga i program.

Under sommaren har antalet arbetslösa akademiker, för första gången någonsin, överstigit 100 000 personer. I slutet av juli landade alltså antalet på 111 000. Det är nästan 33 000 fler jämfört med juli ifjol.

Arbetslösheten bland akademiker brukar öka under sommaren. Framst beroende på att många nyutexaminerade inte får jobb förrän efter sommaren samt att många tillfälliga anställningar upphör. I år har dock ökningen varit större än vanligt och har sannolikt förstärkts av att vårens exceptionellt höga varseltal nu börjar synas i arbetslöshetsstatistiken och att många studenter inte hittat något sommarjobb. Förmodligen är det också fler provanställningar som inte resulterat i fortsatt anställning.

Bland akademiker brukar utbildade inom konst och media vara den grupp som har högst arbetslöshet. Det har förstärkts med Coronakrisen, andelen öppet arbetslösa eller i arbetsmarknadsprogram har ökat från 11 till 17 % mellan juli ifjol och juli i år. Antalsmässigt dominerar utbildade inom företagsekonomi, handel och administration där drygt 22 000 personer var öppet arbetslösa i slutet av juli, vilket motsvarar ca 9 % av dem med den utbildningen. Jämfört med juli ifjol innebär det en ökning med drygt 7 000 personer eller knappt 3 procentenheter.

Lägst är arbetslösheten bland akademiker med utbildning inom hälso- och sjukvård där 3 % var öppet arbetslösa eller deltog i något arbetsmarknadsprogram i slutet av juli. Den relativt låga andelen till trots, så var det ändå en ökning med 0,6 procentenheter jämför med juli ifjol.

Utrikesfödda drabbas hårt

Utrikesfödda är kraftigt överrepresenterade bland de arbetslösa akademikerna. De utgör mindre än en femtedel av akademikerna i arbetskraften, men mer än hälften av de arbetslösa. Högst är arbetslösheten bland dem som är födda i Afrika eller Asien, där cirka 21–22 % var arbetslösa eller verksamma i program i slutet av juli. Det kan jämföras med 3,7 % av de svenskfödda akademikerna. Jämfört med juli ifjol har arbetslösheten ökat inom samtliga grupper, oavsett födelseregion.

Saco föreslår följande åtgärder:

- **Behåll taket i a-kassan och gör den till en riktig omställningsförsäkring**

A-kassan ska fungera som en omställningsförsäkring, nu och i framtiden. Under pandemin har taket tillfälligt höjts till 33 000 istället för 25 000 som det låg på tidigare. Saco är positiva till denna höjning, det låga taket har i många år lett till att a-kassan för många inte fungerar som en försäkring mot inkomstbortfall. Saco vill se att taket i a-kassan behålls för att stärka inkomstbortfallsprincipen, öka köpkraften och stärka omställningsmöjligheterna.

- **Arbetsförmedlingen måste även stödja akademiker**

Arbetsförmedlingen har regeringens uppdrag att fokusera på dem som står längst ifrån arbetsmarknaden. Det gör att akademiker har begränsade möjligheter att få stöd och service, något som Saco påtalat under många år. Ge arbetsförmedlingen i uppdrag att matcha akademiker med jobb som matchar deras kompetens och kunnande.

Detta förutsätter givetvis att Arbetsförmedlingen får rätt resurser att genomföra detta.

- **Karriärcentrum på alla universitet och högskolor**

Karriärcentrum upprättas i samverkan mellan högskolor och Arbetsförmedlingen.

Detta kommer öka arbetslivsanknytningen under studietiden och underlätta för studenter att få jobb som matchar deras kompetens. De kan snabbare komma ut på arbetsmarknaden och dessutom kan det bli lättare att få praktik under studietiden. Detta kommer även öka Arbetsförmedlingens lokala anknytning. Både högskolorna och Arbetsförmedlingen behöver få resurser för att kunna inrätta Karriärcentrum.

- **Inför Akademikerpraktik för akademiker**

Inrätta möjlighet till akademikerpraktik för akademiker som är under 30 år och varit arbetslösa i minst 6 månader, för att förkorta etableringstiden på arbetsmarknaden och undvika de skadliga effekterna av långtidsarbetslöshet. Arbetssökande under 30 år med minst en kandidatexamen, som är inskrivna på arbetsförmedlingen ska genom arbetsförmedlingen matchas med arbetsgivare som kan erbjuda kvalificerade praktikplatser. Staten subventionerar en del av lönen under max 6 månader. Lönen ska ligga på samma nivå som normalt förekommande ingångslöner för yrket.

För att arbetsgivare ska vara berättigade för stödet ska de inte ha någon permitterad eller varslad personal under tiden som stödet betalas ut.

- **Kompetensutveckling och vidareutbildning genom hela yrkeslivet**

Pandemin har visat hur viktigt det är mer kompetensutveckling och livslångt lärande. För att genomföras det i praktiken krävs att arbetsgivare arbetar systematiskt med kompetensutveckling.

Det innebär också att det måste vara mer flexibelt för yrkesverksamma att läsa på högskolan, exempelvis genom ett ökat utbud av distansutbildningar, enstaka kurser och utbildningar för yrkesverksamma i högskolan. Ett ökat utbud av korta kvalificerade yrkesutbildningar för akademiker i yrkeshögskolan samt kurser och flexibla utbildningsupplägg för kompetensutveckling av sysselsatta. Saco vill även se förbättrade möjligheter att validera kompetens både på yrkeshögskolan och högskolan.

- **Bättre validering och komplettering av utländska utbildningar**

Att förkorta etableringstiden för utrikesfödda akademiker till ett kvalificerat yrke, gynnar såväl individen som samhället. Saco vill se ett bättre system för mottagning i form av samlad information, vägledning och ett effektivare sätt att validera och komplettera utbildning för den som behöver det. På så sätt skulle etableringstiden kunna minska markant. Utrikesfödda akademiker ska arbeta med det som de är utbildade för, allt annat är slöseri med resurser. Utrikesfödda akademiker är en tillgång för Sverige och för samhällsutvecklingen.

För att utrikesfödda akademiker snabbt ska komma in på arbetsmarknaden behövs det snabbare och bättre validering och komplettering av utländska utbildningar.

- **Offentliga investeringar för att skapa jobbtillfällen**

Även om permitterings- och omställningsstöden har varit oerhört viktiga för att företag ska kunna övervintra under pandemin är det nu dags att starta igång igen. Jobbtillfällen måste skapas och det innebär att staten måste investera för att efterfrågan på arbetskraft ska öka. Saco vill här se;

- Ökade offentliga investeringar i bostadsbyggande genom att både satsa på renoveringar av äldre bostadsbestånd men även på nybyggnation
- Investeringar i den digitala infrastrukturen, bland annat IT-säkerhet
- Investeringar i energisektorn för ett hållbart klimat genom bland annat elektrifiering av vägnät samt att säkra den långsiktiga försörjningen av el
- Ökning av de generella statsbidragen till välfärdssektorn